

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО 3 СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 39257/17)

РЕШЕНИЕ

Чл. 3 и чл. 8 (процедурно) • Позитивни задължения • Наказателно преследване за съвкупление с малолетно лице въпреки молбата на жалбоподателката и първоначалната препоръка на прокурор от подолната инстанция да бъде разгледано за изнасилване • Неразглеждане от страна на прокурора дали действията на жалбоподателката и цялостният контекст показват липса на съгласие от нейна страна и дали действията на извършителя може да бъдат квалифицирани като изнасилване • По случая е било необходимо да се разследва дали да бъдат повдигнати обвинения за изнасилване • Пропуск да се преценят доказателства за липса на съгласие • Обстоятелствата по делото не са анализирани от гледна точка на това, че участва дете • Не е придадена нужната тежест на уязвимостта на жалбоподателката като млад човек и на специалните психологически фактори по дела за изнасилване

СТРАСБУРГ

28 май 2020 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

12/10/2020

Това решение е станало окончателно при условията на чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Може да бъде предмет на редакционни промени.

По делото 3 срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камера в състав:

Шифра О'Лиъри [Siofra O'Leary], *председател*,
Габриеле Куцко-Щадлмайер [Gabriele Kucsko-Stadlmayer],
Андре Поточки [André Potocki],
Йонко Грозев,
Мартинш Митс [Mārtiņš Mits],
Летиф Хюсеинов [Lətif Hüseyinov],
Ладо Чантурия [Lado Chanturia], *съдии*,

и Виктор Соловейчик [Victor Soloveytchik], *заместник-секретар на отделението*,

като има предвид следното:

жалбата срещу Република България, подадена до Съда по чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от британска гражданка, г-ца З („жалбоподателката“), на 20 май 2017 г.;

решението за уведомяване на българското правителство („Правителството“) за жалбата, която засяга липсата на ефективно разследване на оплакването на жалбоподателката, че е изнасилена, и за обявяване на останалата част от жалбата за недопустима;

факта, че Правителството на Обединеното кралство не се възползва от възможността да представи писмени коментари с оглед британското гражданство на жалбоподателката;

решението името на жалбоподателката да не бъде оповестено;

становището, подадено от Правителството-ответник, и становището в отговор, подадено от жалбоподателката;

коментарите, представени от Фондация „Асоциация Анимус“, която се присъедини по делото след разрешение от председателя на секцията; след закрито заседание, проведено на 5 май 2020 г.,

постановява следното решение, прието на същата дата:

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Делото засяга оплакване по чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията относно неефективно разследване и наказателно преследване на твърденията на жалбоподателката, че е изнасилена, и относно неадекватното наказание на извършителя.

ФАКТИТЕ

1. Фактите по делото, както са представени от страните, могат да бъдат обобщени по следния начин.

I. СЪБИТИЯТА ОТ ВЕЧЕРТА НА 25 СРЕЩУ 26 ФЕВРУАРИ 2015 Г.

3. Жалбоподателката, г-ца З., е родена през 2001 г. и живее в малко село в област Ямбол.

4. На 25 февруари 2015 г. жалбоподателката, на възраст 13 години и 4 месеца, приема покана от приятелка, С., британско момиче, да прекара нощта в семейния дом на последната. Към този момент С. е на 16 години и живее със семейството си в близко село. Нейният 23-годишен приятел Г.С. също е поканен да прекара нощта в къщата. Освен това родителите на С. също ще спят в къщата тази нощ. Жалбоподателката познава добре както С., така и Г.С., тъй като често прекарва време с тях като двойка.

5. Вечерта на 25 февруари 2015 г., обсъждайки подредбата на местата за спане, С. предлага жалбоподателката да вземе единичното легло в спалнята ѝ, а тя и Г.С. да спят на пода в същата стая. Г.С. отказва да спи на пода и вместо това отива в съседната стая. С. отказва да го последва. Жалбоподателката и С. остават в същата стая, където жалбоподателката ляга да спи на леглото, а С. ляга на пода.

6. Около 4 часа сутринта на 26 февруари 2015 г. жалбоподателката усеща, че някой се качва в леглото ѝ. Вижда, че това е Г.С. и се обръща към стената, възнамерявайки да заспи отново. Тогава Г.С. я хваща и започва да опипва тялото ѝ с ръце. Жалбоподателката се отдръпва от него, приближава се до стената и избутва ръцете му от себе си, но той не спира. Решава, че ако се престори на заспала, той ще я остави на мира. Вместо това Г.С. сваля бельото ѝ до глезените. Жалбоподателката е шокирана и уплашена. Тя не може да реагира и не знае какво да прави.

7. Г.С. се качва върху нея и разтваря краката ѝ, които тя държи събрани здраво, като слага коляно между тях. След това той прониква в нея и продължава със сексуалния акт. Жалбоподателката изпитва болка и отвращение. Казва му да се махне от нея. Той прави това, но преди тя да успее да вдигне бельото си, той отново се качва върху нея. Жалбоподателката повтаря, че той трябва да я остави на мира. Той пита дали тя ще каже на някого за това. Когато казва, че няма, той отива при приятелката си на пода.

8. Сутринта на 26 февруари 2015 г., когато жалбоподателката отива на училище, нейн приятел забелязва, че е разстроена, и я пита за причината. Жалбоподателката отначало не казва нищо, но скоро след това му споделя, че мъж е имал сексуален контакт с нея против волята ѝ. Приятелят съветва жалбоподателката да съобщи за това. Жалбоподателката първо казва на С., приятелката, в чийто дом е станал инцидентът, какво се е случило. Двете решават да кажат на директора на училището. По пътя към директора те се сблъскват с портиера на училището и казват на него и на учител защо търсят директора. Друг учител, който се намира наблизо, също чува историята на жалбоподателката.

II. РАЗСЛЕДВАНЕТО

9. По-късно на същия ден жалбоподателката съобщава за инцидента в полицията и местната районна прокуратура веднага образува наказателно производство. Както тя, така и Г.С. са разпитани същия ден и са уведомени за правата им в наказателния процес. В показанията си той твърди, че жалбоподателката не е възразила срещу това да я прегръща и че когато ѝ е предложил да свали бельото си, тя с готовност го е направила. После заявява, че е прониквал в нея „в продължение на две минути“ и е прекъснал акта, тъй като тя му е казала, че я боли. Той добавя, че мотивацията за действията му е, че е чул, че тя не е девствена.

10. На следващия ден Г.С. е обвинен в съвкупление с лице на възраст под четиринадесет години, престъпление по чл. 151, ал. 1 от Наказателния кодекс. (вж. параграф 38 по-долу). На следващия ден полицията разпитва отново Г.С., този път в качеството му на обвиняем, в полицейското управление и в присъствието на неговия адвокат. Тогава той заявява, че около 5 часа в нощта на събитията жалбоподателката го е събудила, като е галила стомаха и пениса му. Той се изненадал и ѝ е казал да спре, тъй като приятелката му била в стаята. Жалбоподателката отговорила, че не я интересува, и му казала, че ако не се съгласи да прави секс с нея, ще го обвини в изнасилване. Той отказал, но тя се съблякла с думите „Хайде да правим секс“. Той отново отказал и не извършил съвкупление с нея.

11. На 6 март 2015 г. Г.С. е задържан под стража с решение на районния съд. На 11 март 2015 г. горната инстанция го поставя под домашен арест.

12. На 11 април 2015 г. майката на жалбоподателката писмено информира разследващите органи, че жалбоподателката се самонаранява, като прави разрези по ръцете и краката си. В последващо писмо от 21 август 2015 г. майката съобщава, че е намерила бележка сред вещите на дъщеря си, които гласи: „Да се самоубия ли, да или не. Да, защото не си струва“. Майката на жалбоподателката изразява притесненията си за благополучието на дъщеря си и за последиците от инцидента върху психическото ѝ състояние.

2. В хода на разследването се провеждат редица процесуално-следствени действия. Те включват разпити на свидетели (в деня след събитията и след това), оглед на мястото на деянието (на 26 февруари 2015 г.), психологическо-психиатрична експертиза на жалбоподателката (на 28 април 2015 г.) и съдебно-медицинска експертиза на жалбоподателката и Г.С. (на 26 февруари 2015 г.). По-конкретно са разпитани следните свидетели: майката на З.; С., в чиято къща З. прекарва нощта на 25 срещу 26 февруари 2015 г.; майката на С. и нейният съпруг; приятелят, на когото З. споделя на сутринта на 26 февруари 2015 г. в училище; български и британски познати на

РЕШЕНИЕ 3. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

семействата на З. и С.; полицейски служител, който след устно оплакване от майката на З. на 27 февруари 2015 г. отива на същия ден до дома на Г.С. да го предупреди да не доближава жертвата.

3. Психологическо-психиатричната експертиза установява, че жалбоподателката е била в съзнание по време на деянието и го помни добре. Тя е изпитала силен страх и уплаха, които са били в състояние временно да блокират реакциите ѝ, но след това е могла да се противопостави на това, което ѝ се случва. Била е в състояние да направи избор, но не е имала достатъчно разбиране. Тя е избрала да замълчи, тъй като чувствата ѝ за страх и срам са доминирали по време на събитията.

4. Съдебно-медицинската експертиза установява, че е напълно възможно жалбоподателката да е била подложена на действията, които описва, въпреки липсата на травматични увреждания на гениталиите ѝ към момента на прегледа. В допълнение, експертизата стига до заключението, че тя все още не разбира напълно въпросите, свързани със секса и неговите проявления.

(а) Предложение за наказателно преследване за изнасилване

5. На 26 август 2015 г. районният прокурор стига до заключението, че събраните по случая доказателства сочат, че е извършено престъплението изнасилване, което се наказва съгласно чл. 152 от Наказателния кодекс (вж. параграф 39 по-долу). Той изпраща преписката на компетентния висшестоящ орган, Окръжна прокуратура-Ямбол, за продължаване на процесуално-следствените действия.

(б) Отказ за наказателно преследване за изнасилване

6. На 4 септември 2015 г. окръжният прокурор на Ямбол, на когото е разпределено делото, отказва да поеме случая и да се съобрази с препоръката за наказателно преследване за изнасилване. Според него събраните материали и по-конкретно показанията на самата жертва не съдържат доказателства, които да отговарят на правната квалификация на изнасилване. По-конкретно прокурорът отбелязва, че нито една от трите хипотези, изброени в чл. 152 от Наказателния кодекс, не е изпълнена: жертвата не е била лишена от възможността за самоотбрана, не е използвана сила или заплахи срещу нея и тя не е била приведена в безпомощно състояние преди инцидента.

7. Преписката е върната на районната прокуратура и делото продължава с обвинение за съвкупление с малолетна съгласно чл. 151 от Наказателния кодекс.

8. След приключване на разследването събраните материали са предявени на майката на жалбоподателката и нейния адвокат на 12 октомври 2015 г. След като се запознават с материалите, те искат да

РЕШЕНИЕ 3. РЕЩУ БЪЛГАРИЯ

бъдат предприети допълнителни процесуално-следствени действия, включително преглед на дясната ръка на жалбоподателката за следи от често и интензивно самонараняване и изслушване на свидетелски показания относно характера на обвиняемия и състоянието на жалбоподателката сутринта след инцидента, когато тя отива на училище.

9. Майката на жалбоподателката и нейният адвокат също така изрично правят искане да бъдат повдигнати обвинения за изнасилване по чл. 152, ал. 1 от Наказателния кодекс. Адвокатът на жалбоподателката подчертава обстоятелствата, при които е извършено посегателството, и безочието на действията на Г.С., което е шокирало жалбоподателката. В резултат на това тя се е чувствала безпомощна, предадена и засрамена и всичко това е довело до временна неспособност да се защити в достатъчна степен.

10. На 27 октомври 2015 г. прокуратурата отхвърля горепосочените искания на жалбоподателката. Материалите по разследването са предявени на жалбоподателката за втори път на 21 декември 2015 г. и с това разследването на досъдебна фаза приключва.

(с) Обвинителен акт

11. Обвинителният акт е внесен на 29 януари 2016 г. Той съдържа следните факти, приети от прокуратурата. Жалбоподателката е заспала сама в леглото в спалнята на своята приятелка. В ранните часове на утрото се събужда и вижда Г.С. в леглото до нея. Имайки предвид, че Г.С. е гадже на приятелката ѝ С. и че тримата често прекарват време заедно, жалбоподателката не е допускала, че той ще ѝ направи нещо и се обръща към стената. Тогава Г.С. я обгръща с ръце. Жалбоподателката се отдръпнала, но Г.С. се приближил към нея и започнал да опипва тялото ѝ. Въпреки опитите ѝ да му попречи първо като се преструвала, че спи, и след това като избутала ръцете му от тялото си, той не спрял, а вместо това продължил да я опипва сексуално. След това смъкнал бельото ѝ, качил се върху нея, с крак разделил краката ѝ, които тя стискала, и проникнал в нея. Актът бил прекъснат от жалбоподателката, която изпитала болка. Г.С. се опитал да го възобнови, но жалбоподателката отказала, след което Г.С. се преместил при приятелката си на пода. По време на разпита след инцидента жалбоподателката казва, че не е повикала приятелката си С., защото се е страхувала от Г.С.

12. По-нататък в обвинителния акт се посочва, че според психологическо-психиатричната експертиза на жалбоподателката, тя е била способна да съзнава действията си по време на инцидента и да прецени правилно ситуацията. Стига се до заключението, че въз основа на установените по-горе факти Г.С. е извършил престъплението съвкупление с малолетна съгласно чл. 151 от Наказателния кодекс. Г.С.,

РЕШЕНИЕ 3. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

който вече е осъждан за престъпление, е действал умишлено, съзнавайки високата обществена опасност на деянието. Въпреки че отрича вината си по време на следствието, събраните доказателства – свидетелски показания, оглед на местопрестъплението, съдебно-медицинска експертиза и психологическо-психиатрична експертиза, други материали – сочат вината му.

III. ДРУГИ РАЗВИТИЯ

13. През февруари 2016 г. полицията отива в къщата на семейството на жалбоподателката, за да търси наркотици по друг случай, който не е свързан с престъплението срещу жалбоподателката от предишната година. Тъй като не е представено разрешение, майката на жалбоподателката отказва да пусне полицията вътре. Полицейски служители остават пред къщата, докато прокурорът не им указва да си тръгнат известно време след това. Жалбоподателката и нейната осемгодишна сестра са в къщата по това време.

14. На следващия ден жалбоподателката е извикана в местното полицейско управление, където е попитана дали продава или купува наркотици от заподозрения, трета страна, като тя отрича и двете твърдения.

15. Скоро след това жалбоподателката показва на майка си извадки от социалните медии, в които 26-годишен мъж, приятел на обвиняемия по негово собствено признание, я тормози вербално и я заплашва във връзка с това, че е съобщила за инцидента от февруари 2015 г. и накрая я пита дали употребява марихуана.

IV. СЪДЕБНО ПРОИЗВОДСТВО

16. След образуването на производството пред Районен съд Ямбол, на 23 март 2016 г. съдията-докладчик решава да разгледа делото при закрити врати и насрочва съдебно заседание за 16 май 2016 г.

17. На 8 април 2016 г. адвокатът на жалбоподателката моли съда за целите на съдебното производство жалбоподателката да бъде разпитана в „синя стая“ – специално помещение, където в защитена среда деца-жертви или свидетели на насилие, са разпитвани от специално обучени професионалисти, без контакт с предполагаемия извършител.

18. На 13 април 2016 г. съдията разпорежда адвокатът да бъде уведомен за разглеждането при закрити врати. Със същото разпореждане съдията отлага разглеждането на молбата на жалбоподателката от 8 април 2016 г. до заседанието по същество.

19. На 9 май 2016 г. адвокатът на жалбоподателката моли съда да разреши на жалбоподателката да не присъства на съдебното заседание, докато не бъде разгледана молбата ѝ за разпит в „синя стая“, тъй като тя

желае да избегне всякакъв контакт с Г.С. На 11 май 2016 г. съдът одобрява молбата.

20. На 16 май 2016 г. съдът провежда заседание по делото. Жалбоподателката не присъства, но се представлява от адвокат. Присъства майката на жалбоподателката в качеството на свидетел. В началото на заседанието адвокатът представя молба, подписана от майката на жалбоподателката, с която моли съда да разреши на жалбоподателката да встъпи в производството като граждански ищец. Молбата е отправена от майката в качеството ѝ на законен представител на жалбоподателката. Според протокола от заседанието, съдът намира, че майката на жалбоподателката няма процесуална легитимация да подаде граждански иск от името на дъщеря си, тъй като по времето на заседанието жалбоподателката е навършила четиринадесет години. Следователно, граждански иск трябва да се подаде от жалбоподателката със съгласието на майка ѝ.

21. Жалбоподателката не прави искане да участва в производството като частен обвинител. Тъй като тя вече не е страна по производството, защото молбата на майка ѝ тя да участва като граждански ищец е отхвърлена, адвокатът ѝ е освободен от съдебното заседание.

22. По време на същото съдебно заседание и след подадена молба за това от обвиняемия, съдът решава да проведе съкратено съдебно следствие съгласно чл. 370-374 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК). Съгласно тази процедура на съдебната фаза не се събират доказателства, като съдът разчита единствено на доказателствата, събрани в досъдебното производство.

23. Г.С. признава изцяло фактите, представени в обвинителния акт. Съдът стига до заключението, че изявлението на обвиняемия се подкрепя от доказателствата, събрани в досъдебното производство, и решава да не събира повече доказателства. По тази причина съдът счита, че вече не е необходимо да разглежда молбата на жалбоподателката за разпит в „синя стая“ (вж. параграф 28 по-горе).

24. На същия ден, 16 май 2016 г., съдът намира Г.С. за виновен за съвкупление с малолетна съгласно чл. 151, ал. 1 от Наказателния кодекс. По отношение на наказанието, съдът отбелязва, че законът предвижда лишаване от свобода от две до шест години. Предвид това, че по делото е проведено съкратено съдебно следствие, съдът намалява присъдата с една трета (вж. параграф 44 по-долу) и осъжда подсъдимия на лишаване от свобода от една година и четири месеца. Съдът отлага изпълнението на наказанието с три години (вж. параграф 45 по-долу). Мотивите на съдебното решение са обявени на 27 май 2016 г. Съдът разпорежда също така веществените доказателства – черен анцуг и бельо – да бъдат върнати на собственика им, по-конкретно на жалбоподателката.

РЕШЕНИЕ 3. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

25. Независимо от признанието си в първоинстанционното съдебно производство, Г.С. обжалва съдебното решение. На 6 юли 2016 г. Окръжен съд Ямбол потвърждава присъдата, наложена от първоинстанционния съд. Независимо от факта, че няма процесуална легитимация в съдебното производство, жалбоподателката дава показания като пострадала пред второинстанционния съд, в които описва преживяването си като жертва на изнасилване. Тя също така изразява разочарованието си от неадекватността на наказателното разследване и присъдата и моли съда да вземе предвид показанията ѝ при вземането на решение. Постановеното съдебно решение не подлежи на обжалване и влиза в сила същия ден.

26. Тъй като жалбоподателката не е страна в съдебното производство, властите нямат задължение да я уведомят за окончателното съдебно решение. В резултат на това, съдът не уведомява адвоката ѝ за окончателната присъда. От друга страна, в изпълнение на разпореждането на съда за връщане на вещите ѝ, съдът изпраща пет известия до жалбоподателката, с които я уведомява, че е постановено окончателно съдебно решение и я кани в деловодството да получи вещите си. На 21 ноември 2016 г. тя е уведомена за едно от тези известия, явно чрез кметството, като негов представител се обажда по телефона на семейството ѝ и ги уведомява. Тъй като тя не се явява пред съда да вземе вещите си, съдът разпорежда те да бъдат унищожени през август 2017 г.

ПРИЛОЖИМА ПРАВНА РАМКА И ПРАКТИКА

I. ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

27. Съгласно чл. 151, ал. 1 от Наказателния кодекс съвкуплението с лице, ненавършило 14-годишна възраст, е престъпление, което се наказва с между две и шест години лишаване от свобода. Съгласието не е валидна защита в такива случаи.

28. Чл. 152, ал. 1 от Наказателния кодекс определя изнасилването като:

„свъкупление с лице от женски пол,

(1) лишено от възможност за самоотбрана, и то без негово съгласие;

(2) като го принуди към това със сила или заплашване;

(3) като го приведе в безпомощно състояние.“

Макар че липсата на съгласие е посочена изрично само в първата алинея, Върховният съд приема, че това е елемент, присъщ на цялата разпоредба.

29. Съгласно чл. 152, ал. 4, т. 1 от Наказателния кодекс, наказанието за изнасилване е между десет и двадесет години лишаване от свобода

РЕШЕНИЕ 3. РЕЩУ БЪЛГАРИЯ

ако жертвата не е навършила четиринадесет години. Опит за самоубийство от страна на жертвата след изнасилването, независимо от възрастта ѝ, се смята за утежняващо обстоятелство и престъплението се наказва с от пет до петнадесет години лишаване от свобода.

30. Съответният районен съд е компетентен да разглежда дела за престъпления по чл. 151, ал. 1 НК (чл. 35, ал. 1 от НПК), а съответният окръжен съд като първа инстанция е компетентен да разглежда дела за престъпления по чл. 152, ал. 4, т. 1 НК (чл. 35, ал. 2 от НПК).

31. След завеждането на дело пред първоинстанционния съд, съдията докладчик проверява наред с други неща и дали на досъдебната фаза има нарушения на процесуалните правила, водещи до ограничаване на правата на обвиняемия или жертвата (чл. 248 от НПК съгласно формулировката към съответния момент). Ако е така, съдията прекратява съдебното производство и връща делото на прокурора за отстраняване на констатираните нарушения (чл. 249 от НПК съгласно формулировката към съответния момент).

32. Първоинстанционният съд връща дело на съответния прокурор съгласно чл. 288 от НПК, ако нарушение на процесуалните правила в досъдебното производство води до ограничаване на процесуалните права на обвиняемия или ако в съдебно заседание се установи, че наказуемото деяние представлява престъпление, по което компетентен е висшестоящ съд (вж. опр. № 2330 от 17.11.2014 г. на РС-Варна по н.ч.х.д. № 2500/ 2014г. и опр. № 164 от 2.02.2018 г. на РС-Пловдив по н.о.х.д. № 3502/ 2017г.). Съдилищата прилагат тази разпоредба, когато установят, че фактическото описание на деянието не отговаря на дадената правна квалификация, като приемат, че това се е отразило отрицателно на процесуалните права на обвиняемия (опр. 137 от 28.04.2010 г. на РС-Велинград по н.о.х.д. № 176/ 2010г.).

33. Принцип на наказателното процесуално право е, че по време на съдебната фаза съдът отново събира доказателства. Съкратеното съдебно следствие, предвидено в чл. 370 до чл. 374 от НПК, представлява изключение от това правило. То може да бъде поискано от обвиняемия в първото съдебно заседание или от съда служебно и се развива по следния начин. Всички страни в съдебното производство се съгласяват, че не е необходимо съдът да разпитва дадени свидетели или вещи лица. Това означава, че съдът трябва да използва протоколите от разпитите им в досъдебното производство (чл. 371, ал. 1 и чл. 373, ал. 1 от НПК). Обвиняемият може да признае изцяло фактите, изложени в обвинителния акт, като се съгласи да не се събират допълнителни доказателства (чл. 371, ал. 2 от НПК). В този случай, съдът следва да провери дали признанието се подкрепя от доказателствата, събрани в досъдебното производство, и да приеме фактите в обвинителния акт за доказани без да провежда разпити (чл. 373, ал. 2 и 3 от НПК). Съгласно

РЕШЕНИЕ 3. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

чл. 373, ал. 2 от НПК, при това положение съдът намалява наказанието с една трета съгласно чл. 58а от НК.

34. Когато съдът постанови лишаване от свобода до три години, той може да отложи изпълнението на наказанието за период от три до пет години, ако лицето не е осъждано и ако съдът счита, че действителното изтърпяване на наказанието не е задължително, за да се поправи осъденото лице (чл. 66 от НК).

35. Когато в съдебното производство пред първоинстанционния съд прокурорът установи основания за изменение на обстоятелствата по обвинителния акт или за прилагане на закон, който предвижда по-тежко наказание за престъплението, той следва да измени обвинението (чл. 287, ал. 1 от НПК). Съдът следва да прекрати съдебното производство и да върне делото на съответния прокурор, ако новото обвинение е за престъпление, което е подсъдно на горестоящ съд, военен съд или специализиран наказателен съд (чл. 287, ал. 2 от НПК). Съдът може да отложи съдебното заседание, ако страните се нуждаят от повече време да се подготвят за новото обвинение.

36. Второинстанционният съд прави пълна проверка на присъдата на първоинстанционния съд независимо от основанията за обжалване (чл. 314, ал. 1 от НПК). Второинстанционният съд може да установи нови фактически обстоятелства (чл. 316 от НПК) и да събира всякакви доказателства (чл. 315 от НПК). Той може да използва всички способи за събиране на доказателства (чл. 332 от НПК). Съдът може още да изслуша свидетелите от първата инстанция, ако сметне за необходимо, или да допусне нови свидетели, ако сметне, че показанията им са важни за правилното разглеждане на делото (чл. 327 от НПК). Второинстанционният съд може: да отмени присъдата и да върне делото на прокуратурата или на първоинстанционния съд за ново разглеждане; да отмени присъдата и да постанови нова (когато прилага закон по отношение на престъпление, за което е предвидено по-тежко наказание, ако за това наказание е предявен обвинителен акт пред първата инстанция и ако публичният или частният обвинител са поискали това); да измени присъдата; или да потвърди първоинстанционната присъда (чл. 334 от НПК съгласно формулировката към съответния момент и чл. 336 от НПК).

37. Съгласно чл. 335, ал. 4 от НПК, при липса на протест от прокурора или жалба от частния обвинител, второинстанционният съд не може (1) да отмени присъда, постановена в производство, заведено от частно лице по наказателно дело от общ характер, или (2) да отмени оправдателна присъда на първоинстанционния съд.

II. МЕЖДУНАРОДНИ СТАНДАРТИ

38. Приложимите международни правни разпоредби са посочени в скорошното решение по делото *A and B v. Croatia*, № 7144/15, §§ 76-83, 20 юни 2019 г.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 3 И ЧЛ. 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

39. Жалбоподателката се оплаква, като се позовава на чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията, че властите не са провели ефективно разследване по нейното оплакване, че е била изнасилена, включително като не са извършили определени процесуално-следствени действия (вж. параграфи 19 и 20 по-горе), както и не са повдигнали обвинение за изнасилване на виновното лице. По-конкретно, чрез повдигането на обвинение за съвкупление с малолетна, а не за изнасилване, прокуратурата е пряко отговорна за последвалото неефективно наказание, наложено от съдилищата. Жалбоподателката се оплаква още, че не е могла да участва в съдебното производство в качество различно от това на свидетел и че не са й предоставени необходимите възможности за участието ѝ като пострадала.

40. Съдът намира, че горните оплаквания следва да бъдат разгледани съгласно чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията, които в приложимите си части предвиждат следното:

Член 3

„Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание.”

Член 8

Всеки има право на неприкосновеност на личния и семейния си живот...”

A. Допустимост

1. Становища на страните

41. Правителството твърди на първо място, че жалбоподателката не е спазила правилото за шестмесечния срок като се има предвид, че срокът започва да тече от датата, на която присъдата срещу извършителя става окончателна. Жалбоподателката се обръща към съда едва през м. май 2017 г., което е повече от шест месеца след това.

42. На второ място, Правителството посочва, че жалбоподателката не е изчерпала наличните и ефективни вътрешноправни средства за защита. По-конкретно, тя не е поискала от първоинстанционния съд да

РЕШЕНИЕ 3. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

я конституира като частен обвинител, макар че е представлявана от адвокат. Ако е била конституирана в производството като частен обвинител, тя би могла да повдигне оплакванията си за пропуски в разследването пред националния съд, да обжалва присъдата и да претендира за по-тежко наказание. Също така тя не е поискала да участва като граждански ищец в наказателното производство срещу Г.С.

43. Неизползването от жалбоподателката на наличните вътрешноправни средства води до невъзможност тя да окаже влияние върху съда в съдебното производство срещу Г.С. Българското законодателство ѝ предоставя достатъчно възможности да участва ефективно в качеството на пострадал в производството срещу извършителя и тя не може да държи властите отговорни за своето бездействие в тази връзка.

44. Жалбоподателката оспорва тези твърдения. Относно правилото за шестмесечния срок тя посочва, че семейството ѝ разбира за окончателното съдебно решение едва след като представител на кметството им се обажа по телефона и ги уведомява, че в кметството има известие за нея (вж. параграф 37 по-горе).

45. Що се отнася до невъзможността ѝ да встъпи като граждански ищец, жалбоподателката изтъква, че съгласно чл. 15, ал. 2 и 3 от НПК съдията е задължен не само да обясни правата на участниците в производството, но и да осигури ефективното упражняване на тези права. Тъй като жалбоподателката не е могла ефективно да упражни правата си в производството, тя е била лишена от редица други правни възможности и ползи, които обичайно се полагат на страните по дело. Относно възражението на Правителството за това, че не встъпва в производството като частен обвинител, жалбоподателката посочва, че като непълнолетно лице от нея не може да се очаква да постигне успех като частен обвинител по дело за престъпление, което налага на властите задължение за ефективно наказателно разследване, и по което дори самата държава не е могла да осигури ефективна присъда.

2. Преценка на Съда

46. Относно аргумента на Правителството, че жалбоподателката не е спазила шестмесечния срок, Съдът намира следното. Освен първоначалното ѝ участие в досъдебната фаза преди делото да бъде разгледано от съда, жалбоподателката не е страна в съдебното производство, което приключва с окончателното решаване на делото. Както отбелязва Правителството, нито тя, нито адвокатът ѝ имат право съгласно българското законодателство да бъдат уведомени за развитието на производството.

47. Следователно, правилата за изчисляване на шестте месеца в ситуации, когато жалбоподателите (или техните адвокати) имат право

да им бъде връчено окончателното решение (вж. *Worm v. Austria*, 29 август 1997 г., § 33, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-V) или когато страните следва да бъдат активни и да проверят в деловодството на съда за окончателното решение (вж. *Papachelas v. Greece* [ГК], № 31423/96, § 30, ЕСПЧ 1999-II), са неприложими в настоящия случай, тъй като жалбоподателката не е страна в производството.

48. Следователно, както Съдът намира в извънредни случаи, шестмесечният период започва да тече от датата, на която жалбоподателката или неин представител има достатъчно информация за окончателното решение на националния съд (вж. *mutatis mutandis Koç and Tosun v. Turkey* (dec.), № 23852/04, 13 ноември 2008 г. и *Belozorov v. Russia and Ukraine*, № 43611/02, § 93, 15 октомври 2015 г.). В такива случаи Съдът счита, че държавата, която се позовава на несъобразяването с шестмесечния срок, следва да установи датата, на която жалбоподателят узнава за окончателното решение на националния съд (вж. *Şahmo v. Turkey* (dec.), № 37415/97, 1 април 2003 г. и *Belozorov*, цитирано по-горе, § 97). В настоящия случай, при липсата на обяснение от Правителството, различно от представеното от жалбоподателката относно датата, на която за първи път узнава, че има окончателно съдебно решение срещу извършителя, Съдът няма друг избор освен да приеме, че това е 21 ноември 2016 г. Следователно не е налице нарушение във връзка с шестмесечния срок.

49. Съдът счита още, че въпросът за изчерпването на вътрешноправните средства за защита е тясно свързан със съществуването на оплакването на жалбоподателката относно процесуалния аспект на чл. 3 от Конвенцията (за сходен подход вж. *Mogilat v. Russia*, № 8461/03, § 45 с допълнителна препратка, 13 март 2012 г.). Следователно Съдът намира, че въпросът следва да бъде разгледан по-долу съгласно материалната разпоредба на Конвенцията.

50. На последно място Съдът отбелязва, че това оплакване не е явно необосновано, нито недопустимо на други основания, предвидени в чл. 35 от Конвенцията. Следователно тя трябва да бъде обявена за допустима.

В. По същество

1. Становища на страните

51. Жалбоподателката посочва по-конкретно, че ефективно наказателно преследване и предшествашо го ефективно разследване не са възможни, когато сексуалното насилие се разглежда съгласно чл. 151, ал. 1 от НК, особено когато случаите на изнасилване се разглеждат като “съвкупление с малолетно лице“. В нейния случай разследването и наказателното преследване са неефективни, защото не е проведено разследване и наказателно преследване за изнасилване, а крайно

РЕШЕНИЕ 3. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

сметчената присъда, постановена срещу извършителя за по-леко престъпление, не осигурява ефективно наказание за сексуални престъпления.

52. Правителството твърди, че властите не са проявили пасивност, отрицателно отношение или пристрастие към жалбоподателката. Точно обратното, те са се заели със случая експедитивно и са осигурили закрила на жалбоподателката, като са взели предвид сериозността на ситуацията. Правителството приканва Съда да обяви оплакванията на жалбоподателката в това отношение за явно необосновани или да приеме, че те не разкриват нарушение на Конвенцията.

2. Преценката на Съда

(а) Общи принципи

53. Приложимите принципи относно задължението на държавата, произтичащо от чл. 3 от Конвенцията, да разследва случаи на насилие и по-конкретно сексуално насилие, извършено от частни лица, са посочени в решението *М.Ч. срещу България* (№ 39272/98, §§ 149, 151 и 153, ЕСПЧ 2003-ХІІ).

54. Що се отнася до изискванията на Конвенцията, свързани с ефективността на разследването, Съдът приема, че по принцип всяко разследване следва да може да доведе до установяване на фактите по делото, както и до установяване и, ако е подходящо, наказването на отговорните за престъплението. Това не е задължение за постигане на резултат, а задължение за начин. Властите трябва да са използвали разумни средства на тяхно разположение, за да осигурят доказателства за инцидента (вж. сред много други *Denis Vasilyev v. Russia*, № 32704/04, § 100, 17 декември 2009 г., с допълнителни препратки).

55. Освен това, доколкото разследването е довело до повдигане на обвинение пред националния съд, позитивните задължения съгласно чл. 3 от Конвенцията се простират и до съдебната фаза на производството. В такива случаи производството като цяло, включително съдебната фаза, следва да отговоря на изискванията на чл. 3 (вж. *Okkılı v. Turkey*, № 52067/99, § 65, ЕСПЧ 2006-ХІІ (извадки)). Това означава, че националният съд при никакви обстоятелства не трябва да има готовност да остави безнаказано физическо или психологическо страдание (вж. *Çelik v Turkey* (№ 2), № 39326/02, § 34, 27 май 2010 г.).

56. В допълнение, съгласно съвременните стандарти и тенденции в областта, позитивните задължения на договарящите страни по чл. 3 от Конвенцията следва да се приемат като изискващи предвиждане на наказание и провеждане на ефективно наказателно преследване на всеки сексуален акт без съгласие, включително при липса на физическа съпротива от жертвата (вж. *I.C. v. Romania*, № 36934/08, § 52, 24 май

2016 г.). Също така Съдът не изключва възможността позитивното задължение на държавата по чл. 8 за опазване на физическата неприкосновеност на личността да засегне въпросите, свързани с ефективността на наказателно разследване (вж. *М.Ч.*, цитирано по-горе, § 152 с допълнителни препратки; вж. още *mutatis mutandis Khadija Ismayilova v. Azerbaijan*, № 65286/13 и № 57270/14, § 117, 10 януари 2019 г.).

57. Както Съдът е отбелязвал, промененото разбиране за начина, по който се преживява изнасилването, показва, че жертвите на сексуално насилие – по-конкретно, малолетните и непълнолетните момичета, – често не оказват физическа съпротива, поради различни психологически фактори или защото се страхуват от насилие от страна на извършителя (вж. *М.Ч. срещу България*, цитирано по-горе, § 164). В допълнение, развитието на законите и практиката в тази област отразява еволюцията на обществата към ефективно равенство и уважение към сексуалната автономност на всеки човек (пак там, § 165).

58. Съдът също така многократно е приемал, че в случаи на сексуално насилие децата са особено уязвими (вж. *A and B*, цитирано по-горе, § 111; *М.Ч.*, цитирано по-горе, §§ 150 и 183, и *M.G.C. v. Romania*, № 61495/11, § 56, 15 март 2016 г.). Правото на зачитане на човешкото достойнство и психологическото благополучие изисква специално внимание, когато жертвата на насилие е дете (вж. *C.A.S. and C.S. v. Romania*, № 26692/05, § 82, 20 март 2012 г.). Задълженията на държавата съгласно чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията в случаи, в които участва и е засегнато дете, за което се предполага, че е жертва на сексуално насилие, изискват ефективното зачитане на правото на детето неговият най-добър интерес да бъде взет предвид на първо място (вж. в различен контекст делата *Neulinger and Shuruk v. Switzerland* [ГК], № 1615/07, § 134, ЕСПЧ 2010; *Scozzari and Giunta v. Italy* [ГК], № 39221/98 и № 41963/98, § 169, ЕСПЧ 2000-VIII, и *Blokhin v. Russia* [ГК], № 47152/06, § 138, ЕСПЧ 2016) и да се вземат предвид от националните власти особената уязвимост на детето и неговите потребности (вж. *mutatis mutandis O’Keeffe v. Ireland* [ГК], № 35810/09, § 146, ЕСПЧ 2014 (извадки), и *M.G.C.*, цитирано по-горе, § 73).

59. По сходен начин Съдът приема, че съгласно чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията от държавите се изисква да приемат разпоредби, които криминализират сексуалното насилие върху деца, и да ги прилагат на практика чрез ефективно разследване и наказателно преследване (вж. *X and Y v. the Netherlands*, 26 март 1985 г., § 27, Серия А № 91; *Söderman v. Sweden* [ГК], № 5786/08, §§ 82-83, ЕСПЧ 2013, и *M.G.C.*, цитирано по-горе, §§ 57-58), като вземат предвид особената уязвимост на децата, тяхното достойнство и техните права като деца и като жертви. Техните задължения произтичат и от други международни инструменти като например *inter alia*, Конвенцията на Съвета на Европа за закрила на

децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие и Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието срещу жени и домашното насилие.

(b) Прилагане на тези принципи към настоящия случай

60. Настоящият случай засяга оплакване, че властите не разследват ефективно твърденията на жалбоподателката, че е изнасилена, и след като провеждат наказателно производство за по-леко престъпление, а не за изнасилване, налагат неадекватно наказание на извършителя. Следователно задачата на Съда в настоящия случай е да прецени дали производството като цяло страда от толкова сериозни недостатъци, че те представляват нарушение от държавата-ответник на позитивните задължения по чл. 3 (по сходен начин вж. *Çelik v. Turkey* (№ 2), № 39326/02, § 34, 27 май 2010 г.). Съдът обаче не може да замени националните власти в преценката на фактите по делото или в правната квалификация, която се дава на фактите. Не може и да вземе решение относно твърдяната наказателна отговорност на извършителя (по сходен начин вж. *M.G.C.*, цитирано по-горе, § 61).

61. Що се отнася до същината на оплакването, а именно твърдението, че изнасилването не е адекватно разследвано и не е проведено наказателно разследване за изнасилване, Съдът отбелязва, че чл. 152 от българския НК и неговото тълкуване от националните съдилища включва липсата на съгласие на жертвата като елемент от престъплението изнасилване, като няма изискване за физическа съпротива от жертвата. Така, националното законодателство квалифицира изнасилването по начин, който не се различава значително от формулировката в законодателството на други договарящи държави, както е описано от Съда в *М.Ч. срещу България* (цитирано по-горе, §§ 74 и 88-100). Следователно решаващо е значението, което придават разследващите органи и съдилищата на термините в разпоредбата, като „принуда“ и жертвата да бъде лишена от „възможност за самоотбрана“ или „да бъде приведена в безпомощно състояние“ (по сходен начин вж. *M.G.C.*, цитирано по-горе, §§ 63-64).

62. Съдът отбелязва, че в настоящия случай наказателното производство е образувано незабавно по жалба на жалбоподателката и своевременно са предприети редица процесуално-следствени действия (вж. параграф 13 по-горе). От друга страна, редица други действия по разследването са поискани от адвоката на жалбоподателката, но не са извършени (вж. параграфи 19 и 20 по-горе). Сред тях според Съда е важно искането да бъде назначена експертиза на жалбоподателката за следи от самонараняване след инцидента и тяхното значение за тълкуването на съгласието на жалбоподателката за извършване на сексуалния акт (вж. параграф 19 по-горе). Молба за това е подадена, след като майката на жалбоподателката обръща внимание на

разследващите за бележката за самоубийство, написана от дъщеря ѝ, която явно е започнала да се самонаранява в резултат на преживяната травма (вж. параграф 12 по-горе).

63. При сходни случаи Съдът изразява становище, че властите следва да проверят всички факти и да вземат решение въз основа на преценка на всички релевантни обстоятелства (вж. *C.A.S. and C.S.*, цитирано по-горе, § 77). Независимо от субсидиарната си роля по въпроса, Съдът е особено критичен по дела с твърдения за изнасилване, по които разследващите органи не полагат последователни усилия да установят всички релевантни обстоятелства и да направят преценка за съгласието на предполагаемата жертва с оглед на контекста (вж. *mutatis mutandis M.Ч.*, цитирано по-горе, §§ 177-78).

64. В края на разследването, въпреки по-ранно заключение на районния прокурор, че предвид доказателствата е извършено изнасилване (вж. параграф 16 по-горе), срещу обвиняемия е внесен обвинителен акт за сексуален акт с лице на възраст под четиринадесет години, което представлява престъпление, наказуемо независимо от съгласието на жертвата. Прокурорът установява и записва в обвинителния акт, че непосредствено преди сексуалния акт жертвата (жалбоподателката) „се отдръпва“, „преструва се, че спи“, „избутва ръцете на извършителя“ и „стиска краката си“ (вж. параграф 22 по-горе). Съдът вече подчерта значимостта на тълкуването на националните термини на изнасилване по такъв начин, че да обхващат всеки сексуален акт без съгласие (вж. *М.Ч.*, цитирано по-горе, § 171) и че „разследването и неговите заключения следва да се концентрират върху въпроса за липсата на съгласие“ (вж. *М.Г.С.*, цитирано по-горе, § 72 с допълнителни препратки).

65. В настоящия случай обаче прокурорът не разглежда дали тези действия на жалбоподателката, отдръпване, преструване, че спи, избутване на извършителя и стискане на краката, са имали значение при дадените обстоятелства за предявените обвинения. По сходен начин, той не е разгледал психическото състояние на жалбоподателката по време на нападението в светлината на психологическата експертиза (вж. параграф 14 по-горе), която стига до заключението, че тя е преживяла интензивен страх и уплаха, които са могли временно да блокират реакциите ѝ, и че тя е избрала да замълчи, тъй като чувствата ѝ на страх и срам са доминирали към момента на събитията (сравнение с *М.Ч.*, цитирано по-горе, § 70). В допълнение, прокурорът не преценява цялостния контекст, факта, че жалбоподателката е ненавършило четиринадесет години момиче, гостенка в дома на близка приятелка, която също така е интимна приятелка на извършителя, че е спяла преди извършителят да започне сексуалния акт и че преди това не е имала никакви отношения с него.

РЕШЕНИЕ 3. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

66. Следователно прокурорът не разглежда по-конкретно дали действията на жалбоподателката и цялостният контекст показват липса на съгласие от нейна страна и дали следователно действията на извършителя биха могли да бъдат квалифицирани като изнасилване. Този пропуск е особено очевиден на фона на твърденията на адвоката на жалбоподателката, с които изрично се иска от властите да осъществят наказателно разследване за изнасилване (вж. параграф 20 по-горе) и първоначалното предложение на прокурора от по-долустоящата прокуратура (вж. параграф 16 по-горе).

67. Според Съда елементите, посочени в предходните параграфи, са достатъчни, за да се направи обосновано предположение, че жалбоподателката не е била съгласна със сексуалния акт и че случаят е изисквал разследване и обсъждане на възможността за повдигане на обвинение за изнасилване.

68. При постановяване на отказа за наказателно преследване за изнасилване, прокурорът от по-горната инстанция накратко отбелязва, че нито една от трите хипотези на чл. 152 от НК не се подкрепя от фактите и по-конкретно от показанията на самата жертва (вж. параграф 17 по-горе). Прокуратурата обаче не се ангажира с подходящо разглеждане на доказателствата, които сочат липса на съгласие, а именно възрастта на жалбоподателката, конкретните обстоятелства, при които се случва сексуалният акт, липсата на предходни отношения между жалбоподателката и Г.С., поведението на жалбоподателката по време на сексуалния акт и нейното поведение след инцидента.

69. Този пропуск – да бъдат разгледани съответните обстоятелства в цялостния контекст и националното законодателство да се тълкува по начин, който дефинира изнасилването като сексуален акт без съгласие – не е разгледан и поправен от първоинстанционния съд, пред който е разгледано делото. Съдията-докладчик е имал правомощие да прекрати съдебното производство и да върне делото на прокурора, ако установи пропуски в досъдебното производство, засягащи процесуалните права на жертвата (вж. параграф 42 по-горе). Също така първоинстанционният съд е бил наясно с молбата на адвоката на жалбоподателката извършителят да бъде преследван наказателно за изнасилване (вж. параграф 20 по-горе).

70. С оглед на горното, Съдът приема, че жалбоподателката достатъчно ясно е сезирала националните власти с оплакванията си и по-конкретно с исканията си случаят да бъде разследван за изнасилване. Съдът стига до това заключение, като по-конкретно взема предвид изискванията за правораздаване, което е съобразено със зачитане правата на децата, в случаите на дела за сексуално насилие (вж. параграф 69 по-горе). Както бе отбелязано по-горе, докато производството като цяло е следвало да отговаря на изискванията за провеждане на ефективно разследване и наказателно преследване при

РЕШЕНИЕ 3. РЕЩУ БЪЛГАРИЯ

подобни оплаквания, то нито прокуратурата, нито съдът са анализирали обстоятелствата на делото от гледна точка, съобразена с изискванията за зачитане правата на детето. В такива случаи трябва да се вземе предвид принципът за най-добрия интерес на детето и да се осигури провеждането на ефективно разследване и наказателно преследване, без това да засилва травмата на детето. В конкретните обстоятелства Съдът приема, че повдигнатото оплакване не може да бъде отхвърлено на основание, че жалбоподателката не се е възползвала от процесуалната възможност съгласно националното законодателство за присъединяване към производството като частен обвинител. Така аргументът на Правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита следва да бъде отхвърлен.

71. С оглед на всичко гореизложено, Съдът намира, че както при сходното дело *M.G.C.*, цитирано по-горе, § 73, пропускът на прокуратурата и съда да вземат предвид съответните конкретни обстоятелства е резултат от това, че те не отдават голямо значение или изобщо не отдават значение на конкретната уязвимост на жалбоподателката като много млад човек и специалните психологически фактори при дела за изнасилване. Така, съответните национални власти не полагат специална грижа, изисквана от тях, за да изпълнят подходящо позитивните си задължения съгласно Конвенцията.

72. Горните съображения са достатъчни за Съда, за да стигне до заключението, без да изразява становище относно вината на извършителя, че е налице процесуално нарушение на чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията.

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

73. Член 41 от Конвенцията предвижда:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.“

A. Вреди

74. Жалбоподателката претендира 12 700 евро неимуществени вреди. В подкрепа на искането си, тя посочва психическото си и емоционално състояние след нападението, самонараняването и електронната комуникация между майката на жалбоподателката и нейния адвокат, в която моли за препоръки за психологическа помощ за жалбоподателката.

РЕШЕНИЕ 3. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

75. Правителството оспорва иска на жалбоподателката, като го намира за необоснован и прекомерен.

76. Правителството подчертава още, че жалбоподателката не се възползва от възможността да подаде иск пред гражданските съдилища след приключването на наказателното производство. Деликтен иск, независимо дали е разгледан заедно с наказателното производство или отделно, е класическият начин за претендиране на вреди от частни лица в България.

77. Правителството изтъква още, че в други дела, по които Съдът констатира нарушение на задължението на държавата за ефективно разследване на твърдения за изнасилване, размерът на присъденото обезщетение за неимуществени вреди е бил по-нисък.

78. Съдът вече е приел, че по правило изискването за изчерпване на вътрешноправните средства за защита не се прилага при иски за справедливо обезщетение, отправени към Съда по чл. 41 (вж. например *Barberà, Messegue and Jabardo v. Spain* (чл. 50), 13 юни 1994 г., § 17, Серия А № 285 С; *Jalloh v. Germany* [ГК], № 54810/00, § 129, ЕСПЧ 2006-IX; и *Diena and Ozoliņš v. Latvia*, № 16657/03, § 93, 12 юли 2007 г.).

79. В допълнение, Съдът отбелязва, че деликтният иск, за който говори Правителството, засяга потенциалното обезщетение от извършителя във връзка с това, за което е осъден от националните съдилища. От друга страна, установеното от Съда нарушение в настоящия случай е резултат от неизпълнението от държавата на нейното процесуално задължение за ефективно разследване съгласно чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията. Следователно, посоченото от Правителството производство не може да осигури обезщетение за установеното нарушение на Конвенцията.

80. Съдът приема, че жалбоподателката безспорно е понесла стрес в резултат, поне отчасти, на недостатъците в подхода на властите, установени в настоящия случай. Следователно Съдът ѝ присъжда 12 700 евро за претърпените неимуществени вреди.

В. Разходи и разноски

81. Жалбоподателката претендира още 1 780 евро разходи и разноски, направени пред Съда като адвокатски хонорари, и 90 евро като адвокатски хонорар във връзка с националното производство.

82. Правителството възразява срещу адвокатския хонорар и твърди, че е прекомерен.

83. Съгласно съдебната практика на Съда жалбоподател има право на възстановяване на разходи и разноски само доколкото е доказано, че те са били действително и необходимо направени и са в разумен размер. В настоящия случай, като взема предвид документите на свое разположение и горните критерии, Съдът приема, че е разумно да

присъди сумата от 1 500 евро за разходи и разноси в производството пред Съда, плюс всички данъци, които могат да се начислят на жалбоподателката.

С. Лихва за забава

84. Съдът смята за уместно лихвата за забава да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Присъединява* към съществото възражението на Правителството относно неизчерпването на вътрешноправните средства за защита по отношение на оплакването на жалбоподателката по чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията;
2. Обявява жалбата за допустима;
3. *Отхвърля* възражението на Правителството за неизчерпване и *приема*, че е налице нарушение на чл. 3 и чл. 8 от Конвенцията в резултат на липсата на ефективно разследване на оплакването на жалбоподателката за изнасилване;
4. *Приема*,
  - (а) че държавата-ответник трябва да заплати на жалбоподателката в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с чл. 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които се конвертират в български левове по курса, валиден към датата на плащането:
    - (i) 12 700 евро (дванадесет хиляди и седемстотин евро), плюс всякакви данъци, които биха могли да се начислят, по отношение на неимуществени вреди;
    - (ii) 1 500 евро (хиляда и петстотин евро), плюс всякакви данъци, които биха могли да се начислят на жалбоподателката, по отношение на разходи и разноси;
  - (б) че от изтичането на гореспоменатия тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер, равен на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка за срока на забава, към която се добавят три процентни пункта;
5. Отхвърля останалата част от иска на жалбоподателката за справедливо обезщетение.

РЕШЕНИЕ 3. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Изготвено на английски език и оповестено писмено на 28 май 2020 г.
в съответствие с правило 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Виктор Соловейчик
заместник-секретар на отделението

Шифра О'Лиъри
председател